
DE LA CRÂNGENI-TELEORMAN SPRE SPANIA: ANTREPRENORIAL, ADVENTISM ȘI MIGRAȚIE CIRCULATORIE

Cosmin Radu
Universitatea București

Obiectivul acestui studiu este punerea în relief a importanței anumitor aspecte de structură socială la nivel de comunitate și a orientării cognitive și culturale furnizate de afilierea religioasă la nivel individual, pentru migrația internațională abordată din perspectiva teoretică a acțiunii. Referința spațială o reprezintă Crângeni, un sat cu aproape 3000 de locuitori, situat în partea de sud a țării (Județul Teleorman). În acest sat, migrația internațională reprezintă un nou patern de comportament, direct legat de afilierea religioasă a indivizilor la biserica adventistă. Dacă în trecut tinerii adventiști alegeau să rămână în Crângeni și să ocupe poziții cheie în economia satului, în conformitate cu normele comunității lor religioase, astăzi, în căutarea oportunităților economice, migrează către Spania. Migranții devin antreprenori, în sensul că au capacitatea de a filtra evaluările comunității și de a avansa comportamente non-normative care sunt în final acceptate și preluate de alții. Motivația economică a migrației devine compatibilă cu preceptele religioase formale, acestea reprezentând punctul de plecare pentru diverse asocieri în rețele și/sau scopuri informale. "Problema" migranților adventiști este în fapt armonizarea comportamentului public, relevant în comunitatea adventistă cu cel familial-privată.

Obiective

Care sunt valorile, normele sau structurile sociale care favorizează, la nivelul comunității de origine, decizia și actul de migrație? În ce măsură se pierd sau se transformă valorile inițiale (transmise prin stilurile de viață ale grupurilor de apartenență) în urma migrației? Care sunt consecințele migrației asupra stratificării sociale locale? Care sunt diferențele și similaritățile între modurile de organizare în comunitatea de origine și în comunitatea de destinație? Care este raportul dintre ceea ce spun și ceea ce fac migranții în legătură cu mijloacele și scopurile migrației?

Care sunt modificările introduse prin evenimentele de migrație asupra structurii de roluri în cadrul familiei și

comunității (religioase)?

Care sunt rolurile bărbaților și cele ale femeilor în situația de migranți – impactul migrației asupra reprezentărilor rolurilor feminine și masculine în diviziunea muncii? Aceasta este familia de întrebări de la care pleacă studiul de comunitate de față¹.

---

¹ La culegerea datelor din Crângeni a participat o echipă de cercetare formată din trei studenți – Alexandra Mihai, Dragoș Radu și Cosmin Radu – condusă de Prof. Dumitru Sandu. Cercetarea a avut loc în prima săptămână a lunii iulie 2001 și a continuat la începutul lui noiembrie 2001, fiind inclusă într-un program de cercetare la nivel regional, încuzând orașul Roșiori de Vede, satul Dobrotești (la 22 km de Roșiori) și satul Crângeni (la 30 km de Roșiori).

Premise teoretice – o perspectivă fenomenologică asupra migrației

Acțiunea umană reprezintă un proces în desfășurare care este inventat de actor în avans, bazat pe un proiect. Orice acțiune umană presupune o etapă de interpretare a anumitor aspecte ale lumii care intră în structura acțiunii. Interpretarea lumii² este, pentru actorul care acționează, în funcție de stocul de cunoaștere la nivelul simțului comun (*knowledge at hand*) pe care acesta a acumulat-o și de *situația sa determinată biografic* (o parte a unui *context socio-cultural definit* de actor). *Actorul ocupă în acest context, pe lângă poziția sa definită în termeni de spațiu și timp sau statusuri și roluri, și o poziție morală și ideologică*³. În definirea situației prezente actorul poartă cu el toate experiențele anterioare, organizate în stocul cunoașterii sale.

De exemplu, *intenția de a migra este direct influențată de definirea situației și de seturile de oportunități și de resurse care influențează indirect intenția*⁴. Stocul de cunoaștere la nivel de individ este condiționat de distribuția socială a cunoașterii și de relațiile sociale față-în-față. În acest tip de relații un rol important îl joacă congruența scopurilor și mijloacelor, originare în *sistemele de relevanțe*⁵ asemănătoare. Alfred Schutz definește interacțiunea (și tipul particular de relații față-în-față) în termeni de proiecte, motive și reciprocitate a perspectivelor, pornind de la tipizările bazate pe stocul existent de informații disponibile. *Tipizările* (construite în funcție de care oamenii acționează și interacționează) servesc la încadrarea și clasificarea tipurilor umane sau

activităților existente în lumea socială. Ele capătă forma unor *patternuri instituționalizate*, construite social, despre care oamenii sunt destul de rar conștienți, ele fiind luate ca un gen de dat natural. Toată cunoașterea luată ca atare are o structură înalt socializată. Această structură socializată dă acestui tip de cunoaștere un caracter obiectiv și anonim: este concepută independent de circumstanțele biografice ale unuia sau altuia⁶. Reîntorcându-ne la structura acțiunii, așa cum a formulat-o Schutz, putem distinge două tipuri de motive care intervin în derularea unui proiect. Motivele pot fi de tipul „deoarece”/cauzal (*because*)⁷ sau „pentru a...”/intențional (in order to...). În primul caz avem de-a face cu *punctul de vedere al actorului, exprimat după ce acțiunea s-a terminat, asupra experienței sale trecute care l-au determinat să acționeze în acel fel. Autorul acțiunii este observator al propriei acțiuni, iar raportarea la acțiune este una retrospectivă*. Acesta este un principiu teoretic și metodologic important pentru demersul cercetării de față, în sensul în care putem investiga anumite orientări ideologice ale migranților pornind de la acțiunile terminate ale proiectelor de migrație. Migranții și perspectivele lor în legătură cu acțiunile încheiate ne pot oferi fundamentele ideologice ale comportamentelor de migrație. A doua categorie de motive e reprezentată de motivele „pentru a...”⁸ exprimă *punctul de vedere al actorului și se referă la ceea ce se va întâmpla în viitor, ceea ce va urma. Ne aflăm deci, odată cu actorul, în faza inițială, de proiect, a acțiunii*. De asemenea acest principiu este foarte important, completându-l pe primul. Ne poate oferi, în cazul studiului de față, perspectivele pe care le au migranții

² Schutz, Alfred, 1990, 7

³ Schutz, Alfred, 1990, 9.

⁴ Sandu, Dumitru, DeJong, Gordon, 1998, 440.

⁵ Schutz, Alfred, 1990, p. 11.

⁶ Schutz, Alfred, 1990, 75

⁷ Schutz, Alfred, 1990, 22

⁸ Schutz, Alfred, 1990, 21.

asupra proiectelor viitoare de migrație. Acestea reflectă noile experiențe acumulate sub impactul primelor plecări. Rezumând, această viziune asupra acțiunii și asupra background-ului ei ideologic, ne oferă o dublă perspectivă asupra comportamentului de migrație. *Putem urmări aceste perspective, sub forma unui traseu minimal, în cel puțin trei etape relevante pentru migrație.*

- a) *Intențional inițial (In-order-to)*: în momentul premergător plecării, în faza de definire a situației, în care individul își exprimă intenția, ia decizia și se pregătește pentru plecare. Toate aceste activități pot fi privite și încadrate în contextul de *cunoștințe* de care dispune actorul respectiv, cu trimitere la faptul că un astfel de stoc (incluzând și practici sociale intrate în habitudine) este construit și consolidat prin mecanismele sociale ale instituționalizării.
- b) *Cauzal (Because)*: în momentul în care migrantul se întoarce, privește spre acțiunile întreprinse și le interpretează prin recurs la anumite experiențe noi, recente, asimilate în perioada în care a stat în țara de destinație (în cazul nostru Spania). Aceste influențe ne indică direcția în care se produce schimbarea de orientare ideologică și posibilele efecte ale acestei schimbări în comunitatea de origine.
- c) *Intențional intermediar*: în același moment de "staționare" actorul ne poate oferi un ansamblu de acțiuni viitoare în legătură cu intenția de a pleca din nou (pe principiul "pot repeta experiența", care poate sau nu să treacă testul), de exemplu, care poate să reflecte căutarea unor experiențe noi sau dimpotrivă conservarea celor vechi, de succes. Acest nivel al analizei ne oferă oportunitatea de a observa și impactul

dintre migrantul care a revenit și comunitatea (depășind cadrul familial) care poate avea o atitudine de aprobare sau de dezaprobare față de el (în mod special mă refer la cazul comunității adventiste din studiul de față, care dezvoltă anumite mecanisme de control social atât în Crângeni, cât și în Madrid).

Această "periodizare" sugerează, în acord cu Schutz, că acțiunea actorului (migrantului, în acest caz) se poate constitui într-un proiect complex în care sunt relevanți mai mulți pași – "*sub-acțiuni*" - care sunt mijloace pentru obținerea scopului final definit ca *proiect original*⁹.

Metodologie

Am folosit mai multe tipuri de instrumente de cercetare, dintre care esențiale pentru analiza de față au fost istoriile de viață și interviurile cu migranți sau rude ale migranților absenți din localitate (satul Crângeni, comuna Crângeni, județul Teleorman) la momentul anchetei, focalizate asupra evenimentelor de migrație și asupra efectelor migrației la nivel local. Interviurile cu reprezentanții instituțiilor locale au avut ca scop aspectele relevante legate de viața în sat, relațiile dintre instituții, comportamente și valori la nivel local. Acestea au furnizat date înregistrate pentru 15 interviuri. În plus față de înregistrările respective (durata unui interviu fiind cuprinsă între 30 min. și 2 h) am mai folosit o multitudine de observații și discuții neînregistrate cu localnici. Un loc privilegiat al acestor observații și contacte în cadrul satului a fost Adunarea de Adventiști de la Crângeni. Este o Adunare care cuprinde aproximativ 150 de membri, o organizație locală importantă pentru migrația în

⁹ Schutz, Alfred, 1990, 24.

Spania. Am urmărit obținerea unor descrieri detaliate ale vieților indivizilor, utile pentru încadrarea evenimentelor de migrație în proiectele de viață mai cuprinzătoare ale actorilor. Principalele criterii de ordonare a discursurilor (caracteristici și evenimente comune ale participanților la eșantion) au fost:

- istoriile de migrație
- istoriile maritale
- istoriile ocupaționale
- istoriile familiale.

În cadrul interviurilor, centrate asupra ideologiilor și practicilor de migrație externă, s-au pus întrebări în legătură cu dimensiuni precum:

- rolul cultului religios (adventist/ortodox) în favorizarea migrației;
- ce categorii sociale sunt atrase de adventiști și de ce;
- locul strategiilor maritale în favorizarea sau blocarea migrației;
- obținerea rezidenței pe teritoriul Spaniei;
- rolul căsătoriilor mixte (între adventiști și ortodocși);
- natura resurselor mobilizate în scopul migrației (capital uman, financiar și social);
- migrația în funcție de gen, migrația în formulă de cuplu căsătorit;
- dinamica statusului migrantilor în localitate și evaluările localnicilor;
- reprezentări (în legătură cu migrația) ale migrantilor reîntorși cel puțin o dată, ale celor care intenționează să plece și ale celor care nu doresc să plece;
- dinamica identității de membru al adunării adventiste la migrați;
- comportamente de investiție, consum și altele la întoarcerea în sat.

Crângeni – localizare și structură socială

Crângeni este un sat din Câmpia Română, județul Teleorman, o așezare cu o populație estimată în 2001 la 1885 de locuitori. La 30 de km spre nord-est se află cel mai apropiat oraș – Roșiori de Vede. Accesul este asigurat de două autobuze zilnice și de un număr de șase taximetriști din sat care transportă persoane în Roșiori. Comunitatea este relativ săracă¹⁰: Localizarea la câmpie, populația în declin (în 1977 satul avea 2976 locuitori), distanța până la cel mai apropiat oraș, ponderea populației vârstnice (în 1992 era de 36%, față de media întâlnită în satele de câmpie de 26, 3%), ponderea persoanelor cu studii liceale sau superioare (7,1% din totalul populației), infrastructura slabă (drumul asfaltat este deteriorat), ponderea locuințelor construite din pământ și chirpici (82%) indică un sat de nivel scăzut de capital uman, regional, economic și vital¹¹.

Fiind sat centru de comună, aici sunt concentrate principalele instituții publice: primăria, o școală, o grădiniță, un dispensar, un oficiu poștal, o biserică ortodoxă (și două parohii, una în "Români" și alta în "Bulgari", toponime locale reprezentând cele două zone ale satului), o adunare adventistă care datează din anii 1920.

Crângeni-sat are hotar comun cu Călmățuiu, următorul sat către Roșiori. La hotar se organizează în fiecare zi de joi, de către primăriile ambelor comune, un târg în care își desfac produsele comercianți din Roșiori de Vede, dar și localnici care vând produse gospodărești. Târgul din Crângeni este parte a unei rețele de piețe de desfacere din județele Teleorman și Olt: luni "se ține târg" în

¹⁰ A se vedea Sandu, Dumitru, *Dezvoltare și sărăcie în satele României*, Sociologie Românească, 4/1999.

¹¹ Sursa datelor: INS.

Caracal, marți în Tudor Vladimirescu, miercuri în Văleni, vineri în Roșiori și Alexandria, sâmbătă în Nicolae Bălcescu iar duminică în Plopii Slăvitești, Salcia și Mihăiești. Terenurile agricole aflate în proprietate (în total circa 7000 ha, fiecare familie având peste un ha) asigură principala ocupație a oamenilor, iar pensiile de la CAP principalele surse de venit. Înainte de 1989, pe lângă acestea, sătenii au lucrat ca meseriași și meșteșugari individuali în cadrul cooperativei sătești (construcții, tricotate) sau în întreprinderile și șantierul din București, Roșiori, Alexandria, Pitești etc.

Viața crângenilor este legată de muncile agricole și de existența asociațiilor. Acestea, în număr de 22 (32 în toată comuna, dintre care două cu statut juridic), funcționând după modelul de prestare servicii sau al arendei. Șefii de asociație ortodocși sunt în mare parte foști angajați ai CAP-ului din Crângeni, lucrători SMA, ingineri și mecanizatori în agricultură. Adventiștii care au asociație, în număr de patru, au fost sau sunt crescători de albine, mici întreprinzători în alte domenii conexe agriculturii. Asociațiile agricole sunt egal distribuite între cele două părți ale satului, "Români" și "Bulgari".

Înainte de 1989 mulți dintre locuitorii satului lucrau în orașele apropiate în industrie, fiind navetiști sau având gazde sau apartamente proprii în orașele respective. În urma pensionărilor și disponibilizărilor din întreprinderi, astăzi s-a ajuns la un număr mic de navetiști. Tinerii satului muncesc în propria gospodărie sau pe terenul familiei, dar și pe terenurile vecinilor sau altor oameni din sat, ca zilieri.

Cantitățile de grâu obținute după seceriș nu pot fi depozitate și valorificate în locuri amenajate la stat pentru că grâul nu conține gluten. Acest fapt se pare că depinde de îngrășămintele și semințele

folosite, asupra cărora familiile asociate nu sunt întotdeauna de acord. În aceste condiții, pentru majoritatea sătenilor valorificarea recoltei la prețul de 2500 lei/kg de grâu (în iulie, imediat după recoltare, produsele sunt vândute, în multe cazuri, en-grosiștilor din județul Vâlcea) asigură plata utilajelor agricole și taxele pentru semințe, îngrășăminte etc., economia gospodărească fiind una de subzistență. Cei care sunt angajați sau căsătoriți în alte orașe vin periodic, odată la două-trei săptămâni pentru a-și ajuta rudele la muncile agricole, pentru a se aproviziona la rândul lor cu produse din gospodăria acestora, pentru a angaja oameni să lucreze cu ziua.

Pe ansamblu, Crângeni este un sat sărac, având resursele specifice unui sat de câmpie, slab valorificate. O categorie care se diferențiază clar de marea parte a populației este cea a șefilor de asociație, care își mențin standarde de consum și productivitate mult mai înalte. În afară de aceștia mai sunt reprezentanții instituțiilor locale, oficialii satului/comunei, care au acces la resurse (capital social, economic și uman) într-o măsură mai mare. O altă categorie relevantă pentru întregirea sistemului de stratificare locală ar fi adventiștii care, față de ortodocși, par să-și gospodărească mai eficient bunurile și veniturile, având totodată o orientare antreprenorială bine motivată, comparativ cu ortodocșii.

Adventiști și ortodocși

În cele ce urmează ne vom concentra asupra distincțiilor dintre adventiști și ortodocși, ca două categorii sociale relevante în studiul migrației. Opțiunea pentru compararea a două categorii social-culturale are evidente implicații metodologice, drept pentru care încercarea de a stabili profilul migrantilor adventiști poate părea un demers de

“construire” a realității. Într-adevăr adventiștii și ortodocșii din Crângeni sunt, în multe cazuri, buni vecini, rude, prieteni, iar în fiecare din aceste situații diferențele dintre ei se reduc considerabil. Dar, pe de altă parte, considerarea acestor categorii distincte oferă o bază pentru o înțelegere mai adecvată a migrației circulatorii.

Organizarea religioasă poate constitui focusul unei cercetări, pentru că ea oferă o bază cognitivă și comportamentală, cu impact direct asupra capitalului social. Elementele de organizare, în cazul nostru, a unei minorități religioase, furnizează prescripții și norme de relaționare care influențează proiectele de viață individuale în ansamblul lor. Multe lucruri semnificative pentru Crângeni sunt legate de adunarea adventistă din sat, și de dinamica relațiilor dintre adventiști și ortodocși. Afirmării de genul “*adventiștii trăiesc într-un lux prea mare*”, “*interesul personal e foarte mare la ei*”, “*sâmbătă nu fac nimic, noi mai muncim și duminică*”, “*credința lor e numai la Adunare, a noastră e în suflet*”, “*ei, între ei, se ajută extraordinar*” sunt frecvente, într-o formă sau alta, și formează un ansamblu de percepții față de adventiști.

Diferențele între adventiști și ortodocși s-au accentuat începând cu mulți ani în urmă, când adventiștii aveau asigurate, pe lângă muncile agricole în propria gospodărie, slujbe în cooperativa satească, fiind sau constructori sau lucrând tricotaje, în timp ce pentru ceilalți ocuparea în alte domenii decât agricultura a însemnat desprinderea de Crângeni și stabilirea în București, Roșiori, Alexandria, Giurgiu. Astfel, atenția și eforturile adventiștilor din Crângeni au fost concentrate asupra propriei comunități. Ei se plasează și astăzi în nișe ocupaționale distincte în Crângeni: construcțiile, creșterea albinelor,

tâmplărie, dulgherie etc. În acest sens adventiștii dețin un capital uman specific și bine valorificat, în timp ce ortodocșii trăiesc sub constrângerile unei agriculturi de subzistență. Ocuparea în agricultură antrenează anumite dezavantaje: oamenii au de pierdut din cauza “simplității” lor, definită ca și comoditate și conformitate față de standardele colective de productivitate în agricultură, cauză a sărăciei.

“Agricultura este o meserie mai ușoară, să conduci un tractor e mai complicat. Deci mulți sunt simpli și nu pot să-și ție mersul vieții ăsteia pentru că se ia după alții.” (IB, adventist, 74 ani)

IB este membru al unei asociații conduse de un ortodox, “*băiat foarte bun*” (în timpul campaniilor agricole organizează întâlniri săptămânale cu asociații), care are însă “*bătaie de cap cu simplitatea oamenilor*”: nu îi interesează calitatea recoltei, propunerile de îmbunătățire făcute de șeful de asociație. Ilustrativ în acest sens este și ce s-a întâmplat la Crângeni în momentul desființării CAP-ului.

“Ce s-a întâmplat cu fostele grajduri ale CAP-ului?”

Oamenii au spus că trecerea de la socialism la capitalism înseamnă să fie tot așa cum a fost trecerea de la capitalism la socialism, adică prin distrugere. Iar în momentul în care și-au dat seama era deja târziu. Într-o jumătate de an, practic în comuna Călmățui nu mai există decât așa, ruine.”

Pe de altă parte, mobilitatea confesională, în mod particular înscrierea și botezarea la adventiști, pare a fi un deziderat al ortodocșilor, și în special al celor săraci. Schimbarea confesiunii are la bază perceperea unor avantaje materiale în calitatea de membru al Adunării Adventiste. În realitate înscrierile ortodocșilor la adventiști sunt evenimente rare, afirmații precum “*păi,*

trecerea asta de la ortodoxie la adventism... asta este o chestie ca de la partidele politice” ținând mai degrabă de un fond de reprezentări despre adventiști decât de comportamente. Atunci când totuși se produce, evenimentul este în legătură directă cu căsătoria mixtă (între un adventist și un ortodox). În aceste cazuri mai degrabă intervine excluderea comunității adventiste decât includerea de noi membrii. Botezul în comunitate este o condiție necesară căsătoriei cu un adventist. Regulamentul, în acest sens, este destul de sever. Înainte de căsătorie partenerul trebuie să fie botezat iar până la botez are de parcurs un stagiul de pregătire, așa-numita “oră de prieteni”, care durează șase luni. Datorită exigenței acestor condiții pe care un nou adventist trebuie să le îndeplinească, mobilitatea inter-confesională este destul de slabă în ultima vreme. O atitudine frecvent întâlnită la adventiști față de ortodocșii care vizitează Adunarea este aceea că mulți vin pentru “ajutoare”, dacă sunt săraci, sau pentru a-și realiza propriile “afaceri”, dacă sunt relativ înstăriți.

“De ce crezi că vor să se înscrie la adventiști?”

Pot să mai fie și unii care au venit, îți dai seama, la un moment dat practic pentru interes, pentru... să facă ei afacerile lor, să încerce să-și urmeze scopul lor. Da, dar nu e nici o problemă. Probabil unii vin și din cauza interesului.

Ce are în plus biserica adventistă față de cea ortodoxă? La ortodocși nu pot face afaceri?

Nu numai afaceri, dar unii sunt săraci... Și știu că la noi la biserică se ajută. Ne ajută. Au copii, le dăm lucruri, le dăm hrană. Și unii chiar pentru lucrul ăsta vin. Chiar e o familie aici în sat, au stat și la Crângeni, au stat și la Roșiori, fiind membri la Crângeni și s-a îmbrăcat cucoana bine, și-a îmbrăcat

copiii bine și acum n-a mai venit.” (G, adventist, 29 ani)

Biserica adventistă din Crângeni este o comunitate “îmbătrânită”, în condițiile în care majoritatea tinerilor sunt plecați în Spania, sau sunt căsătoriți prin alte sate. Activitățile de evanghelizare (cooptarea de noi membri) sunt destul de inefficiente pentru motivele expuse în fragmentele de mai sus. Orice adventist, pe de o parte, este motivat prin promisiunea mântuirii să ajute familiile sărace, indiferent de apartenența confesională. În acest fel, fiecare poate face donații în bani sau obiecte către persoane considerate sărace. Bani și bunurile pot fi donate de către persoană sau de către biserică, caz în care donația constă în bani strânși de la toți cei care au contribuit la “colțul săracului”. Fiecare donație are însă, pe lângă un scop caritabil, și unul de evanghelizare. Pe de altă parte, efectul neașteptat este că cei din afară “trec” pe la Adunare atât cât să beneficieze de aceste ajutoare, fără a intenționa să rămână ca membri deplin.

“Cum sunt date ajutoarele acestea?”

Așa când este cazul, cunoaștem anumite cazuri și din comunele vecine; au mai fost situații când am mers și am cercetat și am constatat situații în care oamenii nu au alte..., sunt așa într-o situație critică, am întins o mână de ajutor oamenilor. Adevărul e că în ultima perioadă de timp am cam fost și noi sufocați cu problemele de genul ăsta, pentru că oamenii simt că aici pot găsi o mână de ajutor, dar nici noi nu putem să satisfacem toate solicitările.

Ajutați și ortodocși?

Sigur că da.” (DP, presbiter)

Alți ortodocși încearcă să se boteze la adventiști pentru a scăpa de un trecut familial dominat de sărăcie, vicii, violență. În sat ne-au fost semnalate mai multe cazuri de oameni care fie s-au

botezat la Adunare și au depășit starea de sărăcie, fie frecventează la momentul actual Adunarea pentru a ieși din anumite situații critice.

"Care persoane credeți că ar fi mai dispuse să treacă de la religia ortodoxă la cea adventistă ?

Sunt două variante: ori să consideri tu, conștiința ta lucrul ăsta, ori interesul. Interesul în ajutorare, ori poate cine știe ce. Mai puțini sunt acum cei care trec din cauză că le spune conștiința. Mulți, am spus, a spus și mămica adineaori, mai mult interes. Probabil văd că se trăiește un pic mai bine în familiile adventiste și cam asta e situația aici: se trăiește mai bine, se trăiește altfel, se mănâncă mai bine, sunt bani mai bine chivernisiți...

Și sunt multe fete, avem niște exemple de fete care, știind cum s-a trăit în familia lor, știind cum a trăit mama cu tata, tata fiind bețivan, a zis "Mai bine mă duc acolo și îmi văd de treaba mea, acolo o să-mi găsesc unul care nu mă bate, că oricât ar fi el de rău nu se îmbată, nu are alte vicii". Și astăzi au venit două fete, avem o profesoară..." (G și mama sa, adventiști)

Mai înainte de a fi membru al Adunării, un ortodox trebuie să se adapteze unui nou stil de viață¹². Într-un sens elementar, el trebuie să renunțe la practica de cult pe care a avut-o până atunci și să se integreze în noua comunitate. Această trecere reprezintă o perioadă de "grele încercări", un stagiu de inițiere în care noul adventist trebuie să întrerupă orice activitate sâmbăta, trebuie să renunțe la dieta obișnuită, să frecventeze Adunarea, să "studieze"

Biblia, să se preocupe activ de mântuirea sa, interes pe care adventistul trebuie să-l manifeste și prin donații către săraci, acte caritabile care presupun anumite venituri (aspect destul de semnificativ în Crângeni, unde oamenii se înscriu la adventiști din cauza sărăciei). Elementele enumerate, care fac parte din virtutea percepută a oricărui adventist, sunt în același timp și pretexte de gestionare a relațiilor cu ortodocșii.

"Știai anumite lucruri despre ei înainte de a te înscrie ?

Normal, știam că sunt anumite lucruri, știam că nu mănâncă carne de porc, că nu fumează, nu se bea, țin sâmbăta. Normal, știam anumite lucruri dar, cum consideră probabil și lumea în ziua de astăzi... un pic cam ciudați îi considerau. Până nu aprofundezi nu-ți dai seama de anumite lucruri, consideri pe oricare altul care gândește altfel decât tine că e ciudat." (G, tânăr adventist)

Adventiștii au obligația de a dona spre biserică a zecea parte a venitului lor, în momentul în care obțin o anumită sumă de bani. "Zecimea" este destinată plății predicatorilor, iar alte sume se duc la Conferința Oltenia, din care face parte și comunitatea din Crângeni. "Zecimea" este un prilej pentru adventist de a-și atrage aprecierea comunității, măsură a propriului său succes. Fără a intra în amănunte legate de relațiile de putere în cadrul comunității, vom adăuga că "zecimea" și orice altă donație adventistă se înscriu în logica unui control comunitar, bazat pe importanța pe care o are declararea veniturilor pentru mântuire. Ca un efect al acesteia, ne putem aștepta la o situație de "competiție" evaluată pozitiv de membri și reflectată în comportament. Donațiile îi privesc și pe adventiștii aflați în nevoie, oameni bătrâni, bolnavi. Norma după care se ghidează întrajutorarea este cea a încrederii și reciprocității. Dincolo de încredere și reciprocitate comunitară, un

¹² Un stil de viață este un set distinctiv de pattern-uri împărtășite de comportament tangibil care este organizat în jurul unui set de interese coerente ori de condiții sociale (sau în jurul ambelor) care este explicat și justificat printr-un set de valori, atitudini și orientări și care, în anumite condiții, devine baza pentru o identitate socială, diferită de altele, comună participanților (Stebbins, Robert E., 1997, 350).

adventist ia în calcul beneficiile pe termen lung și se așteaptă la un ajutor substanțial care poate veni oricând este nevoie din partea comunității.

„Din ce fonduri se ajută?”

Fiecare își dă de acasă, fondul familial. Nu te silește nimeni.

Asta este darul de bunăvoie.

Orice, dacă, să zicem, e cineva bolnav... O soră a fost bolnavă, a trebuit să se interneze la București și i-a trebuit câteva milioane. N-a avut bani. Și atunci s-a apelat la comunitate, “Vreți să-i ajutăm?”. Și a dat fiecare, cine a avut mai mult, a dat mai mult, cine a avut mai puțin, a dat mai puțin. Dar s-a dat. Așa se procedează. La noi în fiecare sâmbăta se dă la “colțul săracului”, așa se numește. Dai acolo 5000, 10000, 2000, 1000, cât ai. Nu zice nimeni să dai mult sau să dai puțin. Cât ai sau cine vrea. Nu toată lumea dă. Nu.

„Și cu zecimea ce este?”

Dacă conștiința ta spune să o dai, o dai. Dacă nu spune conștiința, nu o dai. Deci nu e obligatorie. Și s-au făcut experiențe, ca să spunem așa, în momentul când dai pe partea ailaltă și se sporește. Deci din ceea ce dai și se dă mai mult. Parcă așa se simte, se sporește, e un spor oarecum. Deci nu rămâi în lipsă, din contră, îți vin pe partea ailaltă mai multe. (G., și mama sa, adventiști)

Relațiile și banii sunt valorizate atât de ortodocși cât și de adventiști dar orientările spre obținerea acestora sunt nuanțate diferit. De exemplu, un ortodox poate afirma “dacă ai relații și bani o duci bine”, adăugând însă că relațiile “e bine să le faci la oraș, aici în sat nu contează” (DC, 45 ani, revenit în sat de la oraș). Acesta pare a fi un principiu pentru ortodocși, cu mici excepții, conform căruia relațiile sociale cu origine în Crângeni sunt slab valorizate pentru că nu-și găsesc utilitatea directă și nici rațiunea mobilizării lor ca resurse. Se

pare că orientarea spre relațiile din exteriorul comunității, în cazul ortodocșilor, are o istorie dinainte de 1989 când tinerii sau bărbații în special au lucrat pe șantierele urbane, desprinzându-se în acest fel de comunitatea de origine. Adventiștii, prin meseriile practice înainte de 1989, tricotaje, zidărie, tâmplărie, dulgherie, au rămas în Crângeni, lucrând în cadrul cooperăției, și și-au păstrat legăturile cu satul, reușind în același timp să nu lucreze sâmbăta, deci să nu încalce Sabatul (aceasta a fost și o facilitate pentru adventiști, care au menținut un echilibru perfect între viața comunitară/familială și viața publică a satului). Însă, pe lângă valorificarea resurselor localizate în Crângeni, adventiștii dețin relații foarte utile cu alte comunități din județul Teleorman (Peretu, Rădoiești, Dobrotești, Călmățui, Balta Sărată etc). O caracteristică importantă a acestor relații în exterior este că sunt folosite pentru obținerea unor beneficii în sat, în Crângeni. Relațiile cu exteriorul sunt asigurate prin căsătorii (care la adventiști sunt interzise cu membri ai altor culte religioase), rudenie, prietenii, colegi de școală. În cazul ortodocșilor, având multe exemple de reîntoarcere în Crângeni după 1989, putem afirma că relațiile lor sunt mult mai slabe și mai greu de valorificat (și datorită stocurilor reduse de capital economic, uman, simbolic). Așadar, revenirea multor oameni în Crângeni, tineri sau adulți, este mai degrabă rezultatul unor alegeri forțate în legătură cu schimbarea rezidenței din motivații complexe care pot fi studiate cu prilejul altor cercetări. În principal, declinul multor întreprinderi din București sau din alte orașe menționate anterior, închiderea șantierelelor, corespund cu re-venirea multor familii ortodoxe în Crângeni, familii pentru care gospodăria țărănească oferă strictul necesar traiului. Pe lângă

schimbarea rezidenței se adaugă și insatisfacția în legătură cu practicarea agriculturii de subzistență, prin trecere bruscă de la un status ocupațional superior, cu elemente de modernitate¹³ – legat de ocuparea în industrie.

Spre deosebire de ortodocși, comunitatea adventistă (minoritară) din Crângeni posedă o dimensiune organizațională¹⁴ care la ortodocși lipsește cu desăvârșire. În Adunare există roluri bine determinate, cum ar fi cele de presbiter, casier, diacon, diriginte al școlii de Sabat, diriginte de tineret, secretar, intendent ș.a. Adventiștii au oportunitatea de a participa în cadrul unei organizații formale care implică o serie de componente relevante pentru sociabilitate. În cadrul Adunării Adventiste se accentuează asupra așteptărilor și obligațiilor, asupra sarcinilor specifice și diviziunii muncii, fiecare membru având o "vocație", un rol în cadrul comunității. Socializarea în normele și prescripțiile comunității, cercurile de prieteni, raporturile de vecinătate, rolurile familiale, sunt tot atâtea puncte de reper în extinderea relațiilor și participarea la rețelele informale.

Migrațiile în Spania și adunarea adventistă

Legăturile sociale astfel valorizate favorizează migrația în Spania, un nou mod de a câștiga bani inițiat la nivel local de un tânăr adventist din Crângeni în 1994. Acestuia i-au urmat și alți săteni,

tineri, majoritatea adventiști; în noiembrie 2001 numărul persoanelor plecate ajungând la aproximativ 20.

Plecările în Spania apar ca răspunsuri la constrângerile și oportunitățile existente în sat și, mai mult în regiunea în care acesta este situat. Cu alte cuvinte, migrația apare într-un cadru limitat de alegeri. Decizia de a migra este totuși produsul unei deliberări voluntare, prin care agentul întrevede o transformare în viața sa, prin îndeplinirea unor proiecte personale sau familiale.

Pionierul migrației în Spania este actualmente rezident în Coslada, un oraș lângă Madrid. În această zonă sunt mulți alți migranți români din diferite regiuni ale țării. Coslada este și locul unde locuiesc și muncesc majoritatea adventiștilor plecați din Crângeni. La doi ani primul migrant a fost urmat de fratele său și de alți tineri adventiști din sat, majoritatea ajungând în Spania prin excursii. Începuturile migrației pentru muncă din Crângeni sunt legate de perioada primelor investiții în agricultură, de după 1989 și de nerentabilitatea tricotajelor, produse care constituiau principala nișă a adventiștilor. Tricotajele, croitoria și meseriile în construcții le-au permis adventiștilor, înainte de 1989, să nu fie legați de un program rigid, să poată respecta exigențele Sabatului. De aici și lipsa dependenței de un salariu fix, ocupațiile lor, în trecut, ca și acum, fiind probleme private, în care posibilitatea de câștig poate fi optimizată. Lucrând tricotaje, adventiștii erau preocupați și de desfacerea produselor pe piață, fiind atât producători cât și comercianți.

"În trecut meseria cu cea mai mare pondere era tricotajul. Tricotaj, la noi în timpul fostului regim... Când a venit Revoluția, poate cel puțin zece familii se ocupau de tricotaj. De la Revoluție încoace majoritatea s-au ocupat de agricultură, cu agregate, s-au lăsat de tricotaj fiindcă

¹³ Inkeles, Alex, 1996, 572 - 590.

¹⁴ Aspectul organizațional depășește cu mult limitele satului Crângeni. Biserica adventistă are reprezentare internațională puternică. În România există mai multe Conferințe, pentru fiecare din regiunile țării. Fiecare Conferință este o rețea de Adunări, de comunități situate în sate sau în orașe. În felul acesta comunitatea adventistă din Crângeni este relaționată cu multe alte comunități similare. Este un factor important de diversificare și întărire a relațiilor sociale utile. Actualmente Adunarea din Crângeni are un predicator moldovean care "deservește" încă trei comunități.

nu mai este o meserie atât de rentabilă ca în trecut.” (DP, adventist)

„Există meserii tradiționale ale adventiștilor din Crângeni?”

Nu există automat meserii tradiționale, dar de ce, poate așa ca număr, dacă e să facem un calcul la numărul de membri care îi are biserica noastră comparativ cu numărul de membri care îi are biserica ortodoxă, putem să spunem că la noi totuși sunt mult mai mulți meseriași decât în biserica ortodoxă datorită faptului că, poate și în regimul trecut era mai greu accesibil pentru noi să mergem să ocupăm anumite funcții, anumite școli, tot din cauza zilei care nu este chiar atât de ușor acceptată. Majoritatea întreprinderilor unde încercam să ocupi un loc, o meserie, era mai dificil să... și aici oamenii s-au orientat mai curând spre meserii. Spre anumite meserii, tricotașul, de fapt, zidărie, dulgherie, construcții. (DP, adventist)

Astfel, după 1989 adventiștii, care până atunci fuseseră ocupați în tricotașe și croitorie și își vindeau produsele în piețele din țară (pe baza autorizațiilor pe care le dețineau), renunță la vechile ocupații căutând domenii de activitate mai profitabile. Cei care se ocupau cu zidăria, tâmplăria, dulgheria etc. au continuat să practice meseriile în sat sau în împrejurimi, unii făcând deplasări pentru construcții chiar și în București. Ceilalți, mai vârstnici, s-au orientat spre agricultură, în momentul când s-au înființat primele asociații, aceasta fiind una dintre principalele oportunități “deschise” după 1989 în mediul rural.

“Prima dată după '90 cumnată-meu a dat o fugă până la Brașov și m-a înscris la tractoare. Mi-am luat un tractor, o semănătoare, un disc și un plug. Am vândut ce mai aveam pe aceea ce am strâns, flanele, și am strâns banii ăștia și mi-am luat... 180000 era atunci. Acum cu subvențiile astea de la stat mi-

am mai luat un tractor : eu am dat 115 milioane și statul mi-a dat 140. M-a ajutat cu niște bani și ăla marele. Le-am mai cerut niște bani când mi-am luat stupi și când mi-am luat o Glorie... nu-mi ajungea. Am făcut împrumut la bancă 6 milioane și încă 6 milioane mi-a dat el. A mai trimis și soră-sii 1000 de dolari că tot așa și-a luat o Glorie.” (TA, adventist, șef de asociație, tatăl primului migrant în Spania, are mai multe rude care muncesc momentan în Spania)

Unii dintre tinerii adventiști, pierzându-și piețele de desfacere și având ca perspectivă investiții agricole sau de altă natură la nivel local, au ales să plece în Spania. Motivațiile plecării sunt variate, de la caz la caz, dar aproape toate se referă la proiecte generale, de perspectivă, cum ar fi achiziționarea unor bunuri de folosință îndelungată, cumpărarea unui automobil, construirea unei case, inițierea unor afaceri la nivel local sau în alte cazuri sunt legate de constrângeri financiare, achitarea unor datorii, depășirea unor momente dificile din viața familiei. Aceste planuri sunt legate așadar de situația familială la momentul plecării.

“V-a spus ce vrea să facă ?

N. Când a plecat, el a zis că obiectivul lui principal ăsta ar fi să-și ia o mașină, să-și strângă și el lucruri pentru casă, ca să-și mobileze casa și să vină să se apuce de treabă, să mai vină cu ceva bani ca să poată și el să plece la o treabă, să-și deschidă și el un magazin.” (DP, adventist, fiul său este plecat în Spania de cel puțin un an)

În cazul fiecărei prime plecări există un anumit risc, pe care migrantul și-l asumă în legătură cu mai multe aspecte.

a) În primul rând adventiștii care pleacă se află în situații diferite de structurare în rețele, ceea ce influențează măsura și modurile în care ei se pot folosi eficient de relațiile lor la plecare dar și

la destinație. Multe dintre relațiile stabilite nu sunt de tipul "face-to-face", relații directe de intercunoaștere. Aici sunt incluse și alte tipuri de resurse (capital material, uman) pe care agenții le pot mobiliza în scopul plecării.

- b) Fiecare dintre cei plecați avea un oarecare rol în Adunarea din Crângeni, ceea ce îi impunea anumite restricții, în cazul de față, legat chiar de plecarea în Spania. Părăsirea comunității din Crângeni atrage riscul excluderii sau al "cenzurării" individului (care pot fi evitate prin diferite mijloace) cu implicații de ordin moral și asupra familiei migrantului rămasă acasă.
- c) Majoritatea celor plecați nu cunosc meseria pe care o vor practica acolo și în general, cunosc Spania din informațiile selective furnizate de alții care au fost sau de la familiile acestora, în cazul în care acești oameni "de legătură" sunt încă plecați. În relație directă cu acești factori sunt modul în care se vor "descurca" la destinație, durata adaptării și alte lucruri legate de locul de destinație.

Crângeni este un sat sărac și din punct de vedere al mobilității spațiale, cu excepția navetismului care se practica înainte de 1989 sau a exemplelor de schimbare a rezidenței din aceeași perioadă. În această stare de lucruri, afectată de reîntoarcerea, după 1989, a mai multor familii stabilite la oraș, adventiștii ne oferă o imagine alternativă. Sunt răspândite la adventiști căsătoriile în alte localități din împrejurimi (Rădoiești, Călmățui, Balta Sărată, Peretu). Astfel se înrudesc diferite familii de adventiști și se stabilesc legături, relații între zone diferite. Căsătoria cu membrii altor religii este interzisă, iar atunci când se întâmplă atrage excluderea din comunitate. Prin aceste legături putem spune că Adunarea din Crângeni își pierde într-o oarecare

măsură relevanța instrumentală în scopul plecării pentru mulți dintre adventiști. De exemplu, GP, adventist din Crângeni, are patru fete și un băiat, toți fiind plecați în Spania. Fetele s-au căsătorit în Scrioaștea, Dobrotești și Băneasa, doar una dintre ele, cea mai mică, fiind necăsătorită. Au plecat în Spania împreună cu soții. Un ginere l-a ajutat și pe băiat să plece, în urmă cu patru ani. Fata a plecat prin chemare de la surorile ei.

Adventiștii sunt integrați într-un cadru mai larg, prin diverse legături de rudenie, prietenie, cunoștințe, care la un moment dat pot interveni și susține interesele celui care le deține. Din timp în timp se organizează întâlniri, concursuri, festivaluri "interactive" între tinerii adventiști din "tot districtul" (aproximativ zece comunități), ocazii în care "se formează relații, legături între adventiștii din tot Teleormanul". În acest fel adventiștii din Crângeni nu sunt izolați, limitați la "granițele" comunității locale, ci au, dimpotrivă, un sentiment de coeziune care, după cum vom vedea în continuare se reproduce și la destinație, în Spania (Coslada). Aceste relații structurate la nivel regional influențează de multe ori intenția și decizia de migrație. Un exemplu sugestiv pentru flexibilitatea și, în același timp, "selectivitatea" acestor rețele, este cel al lui PA, migrant din Crângeni care a ajutat la plecare dar și la destinație mai mulți adventiști din Peretu (între alții) pe care nu îi văzuse niciodată. Facilitarea plecării din țară, în afara oricărei cunoașteri prealabile, presupune existența unor relații complexe între adventiștii din Teleorman și cei plecați, cât și între adventiștii din diferite regiuni ale Teleormanului.

O caracteristică importantă a relațiilor dintre adventiști, care nu au ca fundament rudenie, este continuitatea bazată pe reciprocitatea serviciilor: PA a învățat tricotaje în Peretu de la un alt

adventist, pe care l-a ajutat acum un an să plece.

"Puiu a învățat la Peretu croitoria. Acum un an a plecat în Spania și cel care l-a învățat și este angajat în echipa lui Puiu (în Spania)."

Plecarea primului migrant în Spania, PA, a avut loc în cadrul unei motivații complexe, la care au contribuit mai mulți factori:

- a) a intenționat să-și schimbe în ansamblu cursul vieții, intenție în exprimarea căreia a jucat un rol important informația la care a avut acces până atunci: *"am vrut să fac ceva, să schimb situația, să văd... e mai bine?! sau sunt doar vorbe". (PA, primul migrant)*. Aspirația spre câștiguri mai mari, spre standarde de viață superioare celor din Crângeni, are loc în condițiile în care PA își câștiga acasă existența fără probleme, lucrând și comercializând pe cont propriu tricotaje.
- b) migrația în Spania începuse să fie practică în cercuri adventiste din alte localități, cu care, evident, adventiștii din Crângeni au multe lucruri în comun: *"noi ne-am luat după un cumnat de-al meu de la Rădoiești, plecase cu un an înaintea noastră". (TA, tatăl lui PA, adventist)*
- c) circumstanțele exprimării intenției și ale luării deciziei de migrație sunt legate și de un climat familial în care "se cereau", în primii ani după 1989, anumite schimbări, investiții, pe baza acestei orientări antreprenoriale stând și ajutorul dat de părinți și rude în scopul plecării.

"Bani de unde au avut ?

De la mine. Eu le-am dat banii. Am lucrat înainte tricotaje, aveam autorizație de desfacere în toate piețele din țară. Le-am dat bani și au plecat. El era tânăr. Cereau mai multe lucruri, nu puteam să-i ofer. Ne-a mai dat și cumnatul atunci niște

bani împrumut ca să-l ajut și a continuat treaba. Acolo când a ajuns... el era croitor acasă și... a lucrat în construcții." (TA, tatăl lui PA)

De plecarea băieților în Spania a depins reușita afacerilor familiale din Crângeni: *"Nici eu, dacă nu mă ajutau băieții de atunci din primul an, când s-a stopat agricultura, eram terminat."*

O primă condiție pentru plecare este, după cum am sugerat anterior, accesul la anumite resurse. Un punct decisiv îl constituie banii care, în majoritatea cazurilor de migrație din Crângeni, nu sunt parte din averea unei singure gospodării, relațiile de rudenie dintre adventiștii din Teleorman (din gospodării diferite) facilitând obținerea unor împrumuturi substanțiale. Migrații sau familiile lor se împrumută în țară urmând ca cei plecați să returneze banii odată ce au ajuns la destinație. Returnarea banilor depinde de accesibilitatea locurilor de muncă în Spania. Acestea nu sunt o problemă pentru imigranții adventiști în Coslada. În orașul Coslada, situat în vecinătatea Madridului, se construiește mult, după relatările migraților fiind vorba de un mic oraș în expansiune, o parte dintre românii (bărbați) imigranți din zonă fiind ocupați în construcții. Femeile, care de obicei migrează pentru a întregi familia la destinație, lucrează ca menajere angajate de familii spaniole (de obicei pleacă întâi bărbații și apoi soțiile și copiii).

Banii erau necesari până în 2001 pentru viza obținută "la negru", care costa în jur de 40 milioane de lei și pentru transport, cu autocarul sau avionul, varianta excursiei fiind preferată de majoritatea celor plecați. Ajuns în Spania, un adventist din Crângeni ia în primul rând legătura cu "relația" lui, de regulă un alt adventist, care îl poate ajuta învățându-l meserii în construcții (de exemplu PA a angajat temporar în echipa

lui mulți adventiști, dar și ne-adventiști, doar pentru ca aceștia să învețe meseriile care se cer).

“Când a ajuns în Spania a mers direct la unchiul ăsta care lucra în construcții?”

Da, direct la el. Prima dată a început de la roabă.” (TA, adventist, tatăl lui PA)

“Mai ales cei care sunt de mulți ani acolo ajută pe toată lumea” (DN, adventist, a stat un an în Spania) – cum este și cazul lui PA sau EA, fratele lui. La Adunarea Adventiștilor din Coslada vin și mulți ortodocși, dintre cei proaspăt sosiți, pentru că ei știu că acolo pot găsi informații utile despre locuri de muncă și gazde. Tipul migrantului care îi poate ajuta pe alții, necalificați, la destinație pare a fi “zidarul de primă mână”, “primar”, etichetă sub care e recunoscut un meseriaș care poate să facă orice lucrare legată de construcții (“să știi să faci o vilă de jos până sus”). Aceasta este “cea mai căutată meserie”, pentru că este cea mai bine plătită. Alți constructori sunt “secundari”, fiind specializați într-un anumit domeniu de construcții. Legată de locul de muncă și de gazdă, dar și de reîntoarcerea din timp în timp în țară, este obținerea rezidenței. Rezidența este importantă pentru un adventist din Crângeni, pentru că în cazul în care nu ar avea-o, nu se poate întoarce în Crângeni fără riscul de a nu putea să revină în Spania.

Legăturile dintre migranți și cei plecați se păstrează, rudele comunicând prin telefon. Din timp în timp se trimit pachete acasă în România, prin oameni care se ocupă cu transportul acestora. Pentru Teleorman există trei - patru persoane care fac transport de pachete. Înainte de plecare se anunță la Adunare cine pleacă, în ce zonă. Cei ce trimit pachetele îi plătesc în Spania, curierii ducându-se la fiecare adresă, în fiecare sat, oraș, pentru a distribui pachetele. Cei ce au această ocupație câștigă la un

transport banii pe care i-ar economisi un constructor în mai multe luni. Migranții trimit acasă diverse lucruri, obiecte de folosință îndelungată, haine. S-au primit în acest fel biciclete, centrale termice, aparate electronice.

Adventiștii din Crângeni plecați în Coslada pentru muncă aduc schimbări importante la nivelul comunității de origine, în primul rând prin semnalarea unor noi oportunități de câștig evaluate comunitar. Migrația devine cu timpul o practică vizibilă supusă evaluării adventiștilor și ortodocșilor, iar decizia de a migra un exercițiu rutinizat astfel încât putem vorbi despre potențiali migranți. Aceștia sunt în general adventiști tineri cu acces la resurse (relații, bani, cunoștințe).

„Dacă ne gândim la cei douăzeci de tineri, sau cât ați spus că au plecat, erau bogați?”

Dacă ne gândim la ăia care au plecat nu putem să zicem că erau săraci. Poate chiar... aveau destul de bine.

(G, adventist)

Cei care au fost plecați ne oferă o definiție pozitivă a migrației: *“un mod cinstit ca să-ți câștigi existența, poate de zece ori mai bine ca aici” (DN). Avantajele percepute ale muncii în străinătate schimbă într-o oarecare măsură relațiile dintre ortodocși și adventiști. Un exemplu este cel al “căsătoriilor pe interese” – “mă căsătoresc cu el pentru că știu că mă duce în Spania”. În Crângeni ar fi două cazuri de acest tip. Vizitele recente ale ortodocșilor la Adunarea din Crângeni sunt, în parte, motivate și de acest aspect.*

Părinții celor plecați și, în general, persoanele mai vârstnice din Adunare, sunt reținute față de plecarea în Spania a propriilor copii. Migrațiile nu se înscriu în normele conduitei adventiste, rezumându-se la o problemă ce depinde de “conștiința” liberă a fiecăruia. Integrarea migranților în adunări adventiste la destinație atenuază într-o

oarecare măsură impactul plecării din comunitate.

Mie îmi pare că o duc bine aici dar generația asta, tineretul, vrea bani, cât de mulți bani. Pentru mine, v-am spus, chiar de mi-ar da și aur, nu m-aș duce. Comunitatea adventistă... la nici unul nu le-a plăcut, ce să faci bani, ce să alergi?! Chiar noi aici în familie, chiar noi n-am fi vrut să le lăsăm să plece. (GP, adventist, are 5 copii în Spania)

Bani nu i-am cerut. Cu ce am avut și noi aici, cu vite, cu ce avem ne-am acoperit. Așa m-am pomenit, așa m-am descurcat.

„Fiul dvs cum a fost privit după ce a plecat? Cam ce s-a vorbit despre el la Adunare?”

Aici la noi? Ce să se vorbească? Poate n-a fost văzut chiar atât de bine, trebuia să rămână aici, avea și o slujbă în comunitate, era dirijor la cor; avea un talent în muzica și era bine dacă rămânea. Sperăm să vină, așa spune că până în Anul Nou, până în Revelion...

„Locul lui de bază rămâne Crângeni?”

Noi așa sperăm. Așa sperăm și el așa ne spune. Noi nu putem să spunem decât ce ne spune el. Rămâne de văzut în ce măsură se va realiza acest fapt. Noi sperăm să revină, are și casă, i-am cumpărat și casă, datorită faptului ca să-l ținem lângă noi. Avem un singur băiat, fetele sunt, avem două fete care sunt căsătorite. (DP, adventist, fost presbiter, are un băiat în Spania)

Nu toți tinerii adventiști reușesc să iasă de sub autoritatea obiceiurilor și normelor religioase și familiale. Ei se pot întreține și în Crângeni, nu aspiră la câștiguri mai mari, iar în cele mai multe cazuri sunt adventiști care au trecut după 1989 la acest cult, neavând relații extinse.

„Dvs ce părere aveți despre cei ce pleacă în Spania?”

Nu mă întrebați pe mine că eu am niște păreri de ăia... Eu sunt cea care

poate strig și la Adunare și le zic. Nici nu pot să stau cu mamele lor de vorbă:

“N-ați fost capabile de copii”. Dacă voi știți că trebuie să stați în Cuvântul lui Dumnezeu și că pământul ăsta nu o să o mai ducă mult, cum “Du-te tu maică acolo de te pricopsește”. Dumnezeu așa i-a zis lui Adam: “Pâinea să ți-o câștigi cu trudă”.

Eu le zic și la fete și la tinere “Voi vreți să fiți ca un medic, ca un doctor, ca un profesor, așa vreți să vă purtați, să fiți așa? Voi semănați a țărani”. Sau mai ales că ești creștin; dacă ești creștin înseamnă că să fii nițel mai timid, mai altfel, să te deosebești de ceilalți, că ești creștin.” (adventistă, mama lui G)

Un semn de conformare și de conciliere față de nemulțumirea produsă în comunitatea din Crângeni odată cu plecarea unui adventist este solicitarea unei adeverințe de la Adunare, care confirmă calitatea de membru al bisericii înainte de plecare și permite integrarea în comunitatea adventistă românească din Coslada.

Concluzii

Migrația în Spania reprezintă un nou pattern comportamental pentru adventiștii din Crângeni. Dacă în trecut adventiștii alegeau să rămână în Crângeni și să ocupe posturi cheie în economia satului, în conformitate cu dogma religioasă, tinerii adventiști de astăzi, căutând oportunități de câștig, pleacă în Spania pentru a se realiza. Migranții sunt antreprenori în sensul că au capacitatea de a filtra evaluările comunității (în termeni de valori existente și de interese strategice¹⁵) și de a avansa comportamente non-normative care în final sunt acceptate și preluate și de alți oameni. În acest fel, motivația economică

¹⁵ Sandu, Dumitru, 2000, 6 – 9.

a migrației devine compatibilă cu preceptele formale religioase, acestea din urmă constituind un punct de plecare profund pentru diverse asocieri în rețele și scopuri informale. "Problema" migrației adventiste este de fapt aceea de a armoniza comportamentul de "fațadă", public, relevant în cadrul comunității adventiste, cu cel familial-privat. Prin urmare, tinerii plecați își vor urmări propriile proiecte dar vor tranzacționa cu cei din comunitatea de origine identitățile lor de membri ai Adunării. Migrația ca pattern comportamental instituit ajunge să beneficieze de reguli strategice împărțite de cât mai mulți actori.

BIBLIOGRAFIE

- Berger, Peter L., Luckmann, Thomas (1999) *Construirea socială a realității. Tratat de sociologia cunoașterii*, Univers, București (traducere și note de Alex Butucelea)
- Dumont, Louis (1997) *Eseu despre individualism. O perspectivă antropologică asupra ideologiei moderne*, Editura Anastasia – CEU Press, București (traducere de Luiza și Laurențiu Ștefan Scalat)
- Faist, Thomas (1997) *The Crucial Meso-Level*. Hammar, T., Brochmann, G., Tamas, K., Faist, T., eds. (1997) *International Migration, Immobility and Development. Multidisciplinary Perspectives*, Berg
- Inkeles, Alex (1996) *Making Men Modern: On the Causes and Consequences of Individual Change in Six Developing Countries*.
- Inkeles, Alex, Sasachi, Masamichi (1996) *Comparing Nations and Cultures. Readings in a Cross-Disciplinary Perspective*, Prentice-Hall
- Sandu, Dumitru, DeJong, Gordon (1998) *Migration in Market and Democracy Transition: Migration Intentions and Behavior in Romania*, in *Population Research and Policy Review*
- Sandu, Dumitru (1999) *Dezvoltare și sărăcie în satele României. Sociologie Românească*, 4/1999, p. 117-138
- Sandu, Dumitru (2000) *Migrația circulatorie ca strategie de viață. Sociologie Românească*, 2/2000, p. 5 – 29
- Schutz, Alfred (1990) *Collected Papers (vol.I) The Problem of Social Reality*, Kluwer Academic Publishers
- Stebbins, Robert E. (1997) *Lifestyle as a Generic Concept in Ethnographical Research*, in *Quality & Quantity*, no. 31, p. 347 – 360, Kluwer Academic Publishers

Abstract

The aim of this study is to point out the significance of some social structure aspects at community level and the cognitive and cultural orientation provided by religious affiliation at individual level with respect to international migration, viewed from the theoretical perspective of action. The spatial reference is Crângeni, a village of about 3000 inhabitants, located in the South of Romania (Teleorman County). In this village, the international migration represents a new behavioral pattern directly related to individuals' religious affiliation to the Adventist church. If in the past the young Adventists chosen to stay in Crângeni and occupy key position in the village economy, in keeping with their religious community norms, today, looking for economic opportunities, they are migrating to Spain. In the sense that they have the capacity to filter the community evaluations and to advance non-normative behaviors that finally are accepted and taken over by others, migrants become entrepreneurs. The economical motivation of migration becomes compatible with formal religious precepts, the last representing a starting point for diverse associations within networks and/or for informal aims. "The problem" of Adventists migrants is in fact to harmonize public behavior, relevant in the Adventist community with that familial-private one.